

NORGES VASSDRAGS- OG
ENERGIDIREKTORAT (NVE)
Postboks 5091 Majorstua
0301 OSLO

Vår ref.: 152765/2018 - 2018/4899

Deres ref.:
Dato: 11.09.2018

Høringsvar: Nasjonal ramme for vindkraft på land - innspill om viktige regionale interesser

Det vises til brev fra NVE av 8. juni 2018 og 5. september 2018. Høringsvar fra Østfold fylkeskommune ble behandlet i fylkesutvalget 18. oktober 2018.

Østfold fylke har en egen regional plan for vindkraft «Vindkraft i Østfold», vedtatt i fylkestinget 25. oktober 2012. Se link nedenfor:

https://www.ostfoldfk.no/f/p1/i9f00983b-9c1c-40ee-aa0a-57abee44d523/til-nett_regional-plan-vindkraft-100-endelig-vedtatt-plan-1.pdf

Denne planen skal rulleres og inngå i ny regional plan for klima og energi, som forventes vedtatt høsten 2019, jf. høringsutkast til planprogram nedenfor:

<https://www.ostfoldfk.no/f/p1/i0355d464-5ceb-4025-8d40-930af79208d0/planprogram-regional-plan-for-klima-og-energi.pdf>

Mulige områder for konsesjonspliktige vindkraftanlegg i Østfold er med bakgrunn i vindkraftplanen tegnet inn i fylkesplankartet i den nylige vedtatte, rullerte fylkesplanen for Østfold, «Østfold mot 2050», stadfestet av fylkesutvalget 22. august 2018. Fylkesplanen inneholder også temakart for regionalt viktige friluftsområder, kulturlandskap, kulturmiljøer samt naturvernområder og jordressurser. Disse kartene må også legges til grunn for å vurdere egnede områder for vindkraft. Se egen nettside for fylkesplanen med tilhørende kart:

<https://www.ostfoldfk.no/planlegging-og-horinger/pagaende-planarbeid-og-horinger/fylkesplan/>

I og med at Østfold fylke har en vedtatt regional plan for vindkraft, vil det med grunnlag i plan- og bygningslovens kap. 8, være avgrensningene i denne planen som definerer mulige egnede områder for konsesjonspliktige vindkraftanlegg i Østfold. Dersom NVE eller andre ønsker endringer i disse avgrensningene, kreves det at dette spilles inn i forbindelse med utarbeidelse av ny regional plan for klima og energi.

For lettere å synliggjøre de regionale planenes virkning, har Østfold fylkeskommune utarbeidet kartillustrasjoner som viser de regionale interessene i og i nærheten av NVEs

analyseområde 3 i Østfold. Det vises i den sammenheng til detaljert beskrivelse knyttet til de enkelte kartene nedenfor.

Østfold fylkeskommune er av den oppfatning at områder i Østfold som allerede har fått avslag på konsesjonssøknad, må tas ut av analyseområdet. Det gjelder blant annet Kjølén/Aremark Vindpark og Elgåsen Vindkraftanlegg.

Vi vil også spesifikt vise til et punkt i fylkestingets vedtak av regional vindkraftplan:

«...I det sammenhengende, brede skogbeltet av høyereliggende utmarksområder, benevnt «Fjellalandskapet» øst i fylket, som strekker seg fra Kornsjø i sør til Rødenes i nord. Dette skogbeltet inkluderer: Ankerfjella, Vestfjella i Aremark og Marker, Degernesfjella, Rakkestadjfella, Trømborgfjella og Rødenesfjellet. Dette er fylkets relative «villmarksnatur» hvor det skal vernes mot store/arealkrevende tekniske inngrep.»

Kulturminner/kulturmiljø/kulturhistoriske landskap

Når det gjelder disse temaene, har detaljkartet (analyseområde 3) for Østfold en tilsynelatende riktig gjengivelse av områder som omfatter nasjonalt- og regionalt viktige kulturmiljøer, sett i forhold til avmerkingene av harde- og myke eksklusjoner. Imidlertid vil vi påpeke at vindkraftanlegg vil bli svært eksponerte, og at de derfor visuelt vil kunne berøre viktige kulturmiljøer og kulturhistoriske landskap selv om den konkrete lokaliseringen er utenfor selve miljøet eller landskapet. I 2015 opprettet Riksantikvaren registeret «Kulturhistoriske landskap av nasjonal interesse» (KULA), der Østfold var det første fylket hvor en slik kartlegging ble gjennomført. Det ble registrert ni slike landskap i fylket. Registeret skal være et kunnskapsgrunnlag og forvaltningsverktøy for kommunene og andre myndigheter som påvirker og styrer utviklingen av landskap. Det klargjør hvilke landskap det knytter seg nasjonale interesser til, hva disse består i og hvordan de bør ivaretas. Hensikten er å signalisere tidlig og tydelig hvilke landskap det må tas særlig hensyn til i areal- og sektorplanleggingen, og dermed bidra til økt forutsigbarhet.

Analyseområdet i Østfold, som nå er på høring, berører to av disse landskapene: Haldenvassdraget (kanal- og forsvarslandskap) og Oldtidsveien-Skjebergsetta (jordbrukslandskap med særlig høyt antall arkeologiske kulturminner). I tillegg til disse vil vi påpeke at hensynet til middelalderkirkene må ivaretas.

Haldenvassdraget

I KULA-registeret er den nasjonale interessen beskrevet slik:

Haldenkanalen er ett av to større kanalsystemer i Norge, opprinnelig basert på de store skogressursene langs vassdraget. På tre steder finnes det sluser som fremdeles er i bruk. Haldenvassdraget har et aktivt dampbåtmiljø med flere restaurerte båter fra 1800-tallet.

Båtene går i turistruter og kanalen er således et levende kulturmiljø. At vassdraget danner en barriere mot Sverige har vært en viktig del av landets forsvar i flere perioder.

Fra kapitlet om sårbarhet og forvaltning vil vi framheve følgende:

Områdene rundt slusene er spesielt sårbare for endringer. Det er viktig at det ved utviklingen av disse områdene legges vekt på kvalitet og stedstilpasning. Landskapsopplevelsen for de som ferdes på og langs kanalen må ivaretas. Landskapets egenart bør sterkt vektlegges ved vurdering av eventuelle vindkraftanlegg i områdets synsrand. Nye boligområder/hytteområder i vassdragets nærhet bør plasseres på en skånsom måte i landskapet.

Haldenvassdraget er viktig både innenfor kulturminnevernet, landskapsvernet og for turistnæringen. Ved lokaliseringen av de nye vindkraftplanene ved Ørje, ble det lagt vekt på at det ville være svært uheldig for landskapsopplevelsen med vindmøller på begge sider av vassdraget. Det foreslåtte området ved Elgåsen på vestsiden av vassdraget, sørvest for Ørje, ble tatt ut, mens to områder mot svenskegrensen øst for vassdraget ble tatt i bruk. Vi mener at de områdene som allerede er under utbygging til vindkraft må ligge innenfor den viste avgrensningen, mens et videre område i Haldenvassdragets synsrand på vestsiden av vassdraget bør avmerkes med «myke eksklusjoner».

Oldtidsveien-Skjebergsetta

Det kulturhistoriske landskapet berøres ikke direkte av analyseområdet, men dette grenser imidlertid helt inn mot det viktige helleristningslandskapet på Skjebergsetta i øst. Plassering av vindmøller her vil være svært uheldig for opplevelsen av landskapet på Skjebergsetta og frarådes.

I KULA-registeret er den nasjonale interessen beskrevet slik:

Landskapet har Norges største konsentrasjon av helleristninger fra bronsealderen. Det samme området har hatt lang kontinuitet i bosettingen og har en rekke store gravfelt fra bronsealder og jernalder, samt flere kirkesteder fra middelalderen. Landskapet har blitt profilert og tilrettelagt som et av landets viktigste områder med arkeologiske kulturminner siden 1950-tallet, hvilket gjør at mange er bevisste på dette områdets store pedagogiske verdi.

Middelalderkirker

Østfold er rik på steinkirker fra middelalderen. Disse ligger på fremtredende plasser i kulturlandskapet og er svært sårbare for forstyrrende elementer i form av master o.l. Vindmøller bør derfor unngås i middelalderkirkenes nære synsrand. For analyseområdet gjelder dette middelalderkirkene i Rokke, Ingedal, Skjeberg, Skiptvet og Hobøl.

For å vurdere avgrensningen av analyseområdet og de myke og de harde eksklusjonene har vi satt sammen en kartinnsynsløsning, hvor analysedataene er satt sammen med kartet i

Regional vindkraftplan for Østfold og de tematiske kartene som beskriver nasjonale og regionale interesser i nylig revidert fylkesplan. Kartinnsynsløsningen kan ses her: <https://ostfoldfk.maps.arcgis.com/apps/webappviewer/index.html?id=c743125473eb4c34921032528aea167d>

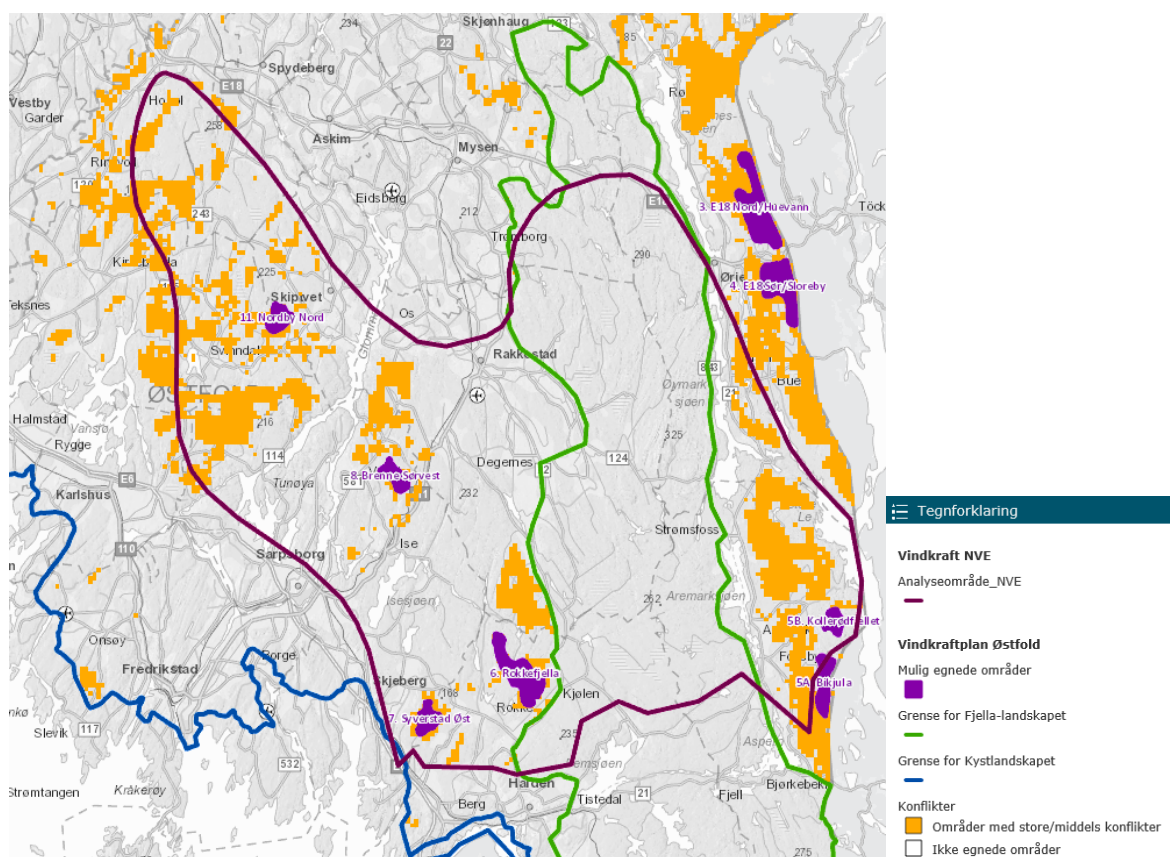
Kartvurderinger

Avgrensning av analyseområdet

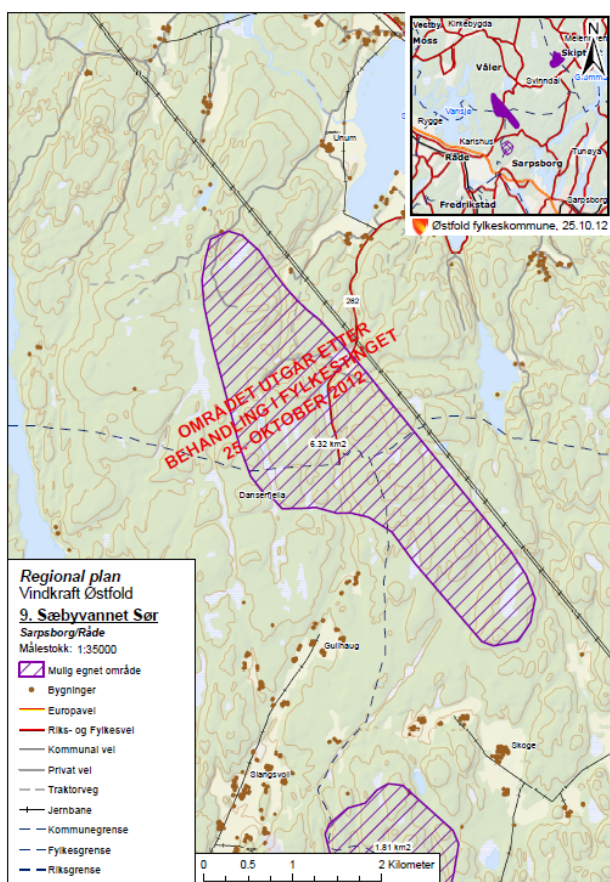
På kartet under er avgrensningen av «område 3» i NVEs rapport lagt oppå regional vindkraftplan for Østfold. De fiolette områdene er i regional vindkraftplan pekt ut som mulige egnede områdene for vindkraftutbygging. Vi registrerer at avgrensningen av «område 3» i NVEs rapport er utformet slik at potensielle områder i Østfold faller utenfor. Vi viser til at en variant av områdene i nørð-øst (3. E18 nord/Huevann og 4. E18 Sloreby) er under utbygging under navnene Joarknatten og Høgås i Marker kommune. ØFK spiller også inn at område 5a Bikjula sør-øst i Aremark kommune i sin helhet bør komme innenfor avgrensningen av analyseområdet.

Den regionale vindkraftplanen har kategorisert hele Østfold, og de oransje flatene er områder hvor det er store/middels store konflikter mot ulike hensyn. Resterende arealer (som ikke er fiolette eller oransje) er vurdert å være uegnet for vindkraftutbygging.

Kartet viser også, med grønn linje, avgrensning av Fjellaområdene i Østfold, som skal vernes mot store/arealkrevende tekniske inngrep. Disse områdene bør enten ikke være del av analyseområdet eller fastsettes som harde eksklusjoner.

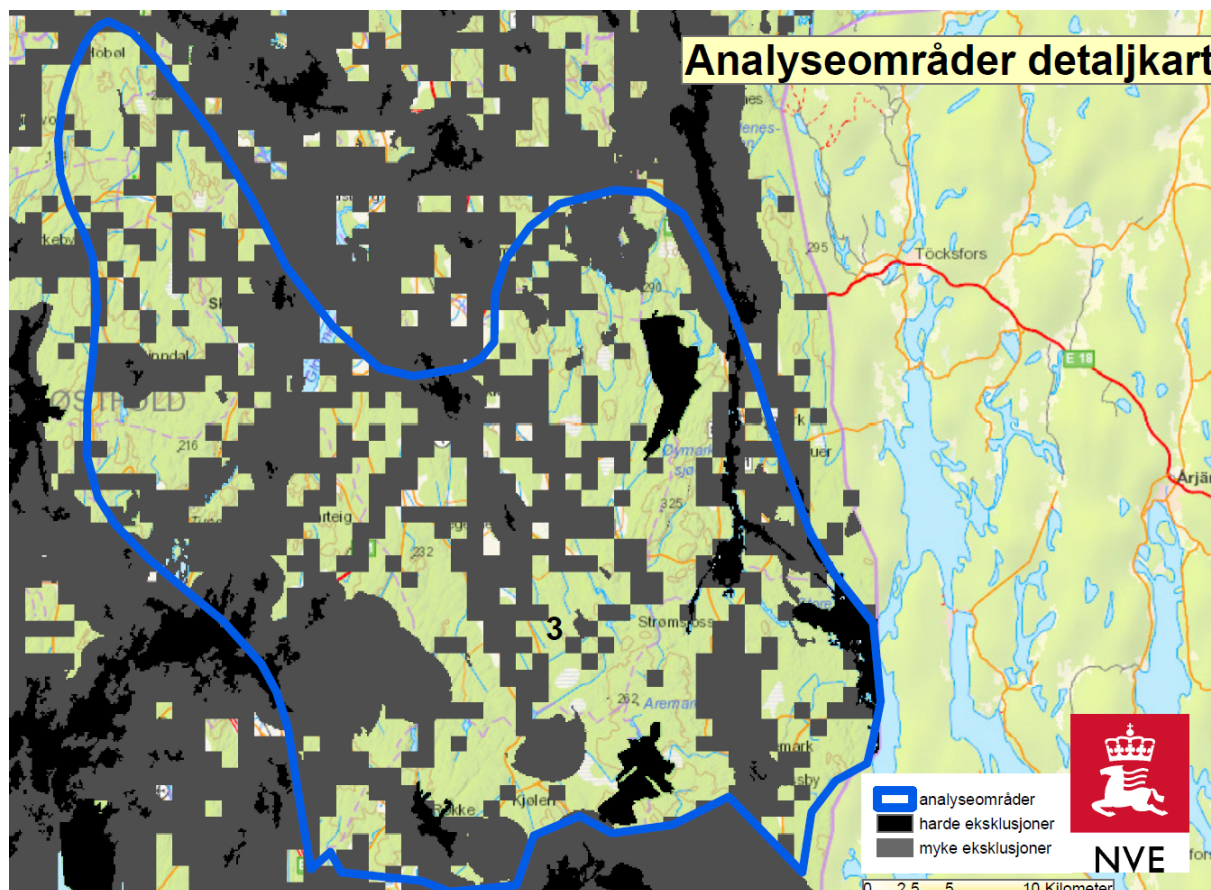
ØFK anbefaler at den ytre avgrensningen av analyseområdet skrenkes inn der områder er vurdert og forkastet i regional plan. Dette gjelder Sæbyvannet sør (Råde/Sarpsborg/Våler). I regional vindkraftplan er det konkludert med at ev. fordeler med fornybar kraft ikke kan faglig forsvares opp mot de store ulempene ved vindkraftutbygging i dette området.

Som beskrevet ovenfor, anbefales det at områder hvor det har vært konsesjonssøknader som ikke har ført fram, enten utelates fra analyseområdet eller fastsettes som harde eksklusjoner. Dette gjelder for Vestfjella i Aremark (Kjølen vindkraft) (avslag i NVE 01.03.2013) og Elgåsen i Marker (avslag gitt i NVE 20.12.2013).

Myke og harde eksklusjoner

NVE har laget kart med myke og harde eksklusjoner. Dette foreligger ikke i shape-format, og har ikke vært mulig å legge inn i vår kartløsning. Det er derfor krevende å koble informasjonen i NVE sitt kart og våre registreringer. Innspillene blir derfor noe prinsipielle.

Vi gjenkjenner de harde eksklusjonene som by/tettsted, vann og verneområder.

Regional vindkraftplan bygger på noen grunnleggende strategier som må hensyntas i det videre arbeidet:

«Vindkraftanlegg skal ikke lokaliseres innenfor følgende hovedkategori landskap/soner i fylket:

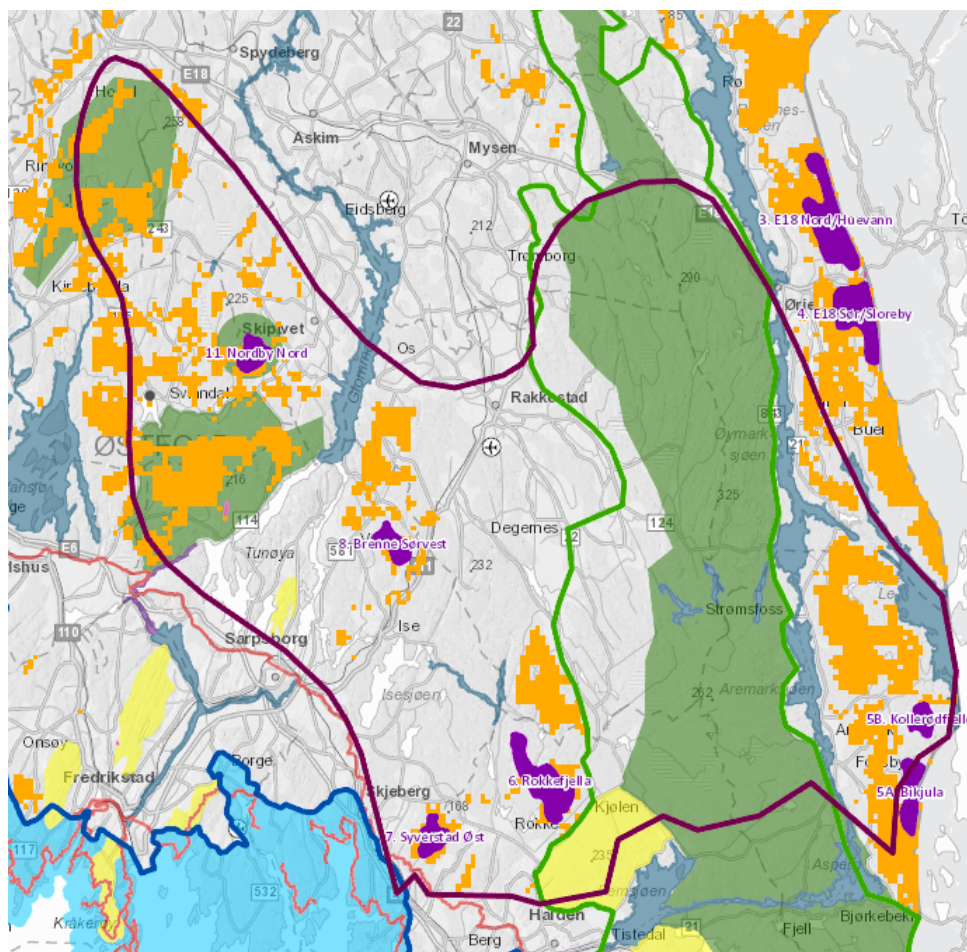
- Fjella-landskapet fra Kornsjø (Halden) i sør til Rødnes (Marker) i nord, og som inkluderer Ankerfjella, Vestfjella, Degernesfjella, Rakkestadjfjella, Trømborgfjella og Rødnesfjellet. Dette er fylkets relative «villmarksnatur» som skal vernes mot store/arealkrevende tekniske inngrep.

-I virkeområdet for Rikspolitiske retningslinjer for Oslofjorden (RPR-O).»

I tillegg spiller ØFK inn at myke og harde eksklusjoner må ta hensyn til de nasjonale og regionale interessene som er dokumentert i fylkesplanens «Østfold mot 2050» sine temakart. Nedenfor er avgrensningen av analyseområdet lagt oppå de ulike tematiske kartene.

Temakart friluftsliv sammen med regional vinkraftplan og NVE sin avgrensning av område 3

Tegnforklaring

Vindkraft NVE

Analyseområde_NVE

Vindkraftplan Østfold

Mulig egnede områder

Grense for Fjella-landskapet

Grense for Kystlandskapet

Konflikter

Områder med store/middels konflikter

Ikke egnede områder

Fylkesplan Temakart

Friluftsområder

Gjennomgående sti

Skianlegg

Marka

Laksevassdrag

Vassdrag

Kyst

Skog

Regionale friluftsjnteresser betyr at området bør ekskluderes. Ved utbygging ellers må virkning og fjernvirkning ift. til disse verdiene vurderes. Friluftsområdene i Fjella ekskluderes, siden alle områdene innenfor grønn linje bør ekskluderes. Omtale av de andre friluftsområdene innenfor NVE sin analyseavgrensning gis her:

Trøskjen/Ravnsjø

Stort skogsområde som er godt tilrettelagt for vandring, ski og sykling. Dagsturhytte, gapahuker, en ubetjent DNT-hytte og flere gode utsiktspunkter. Statskog er grunneier i deler av område, og selger jaktkort for småviltjakt.

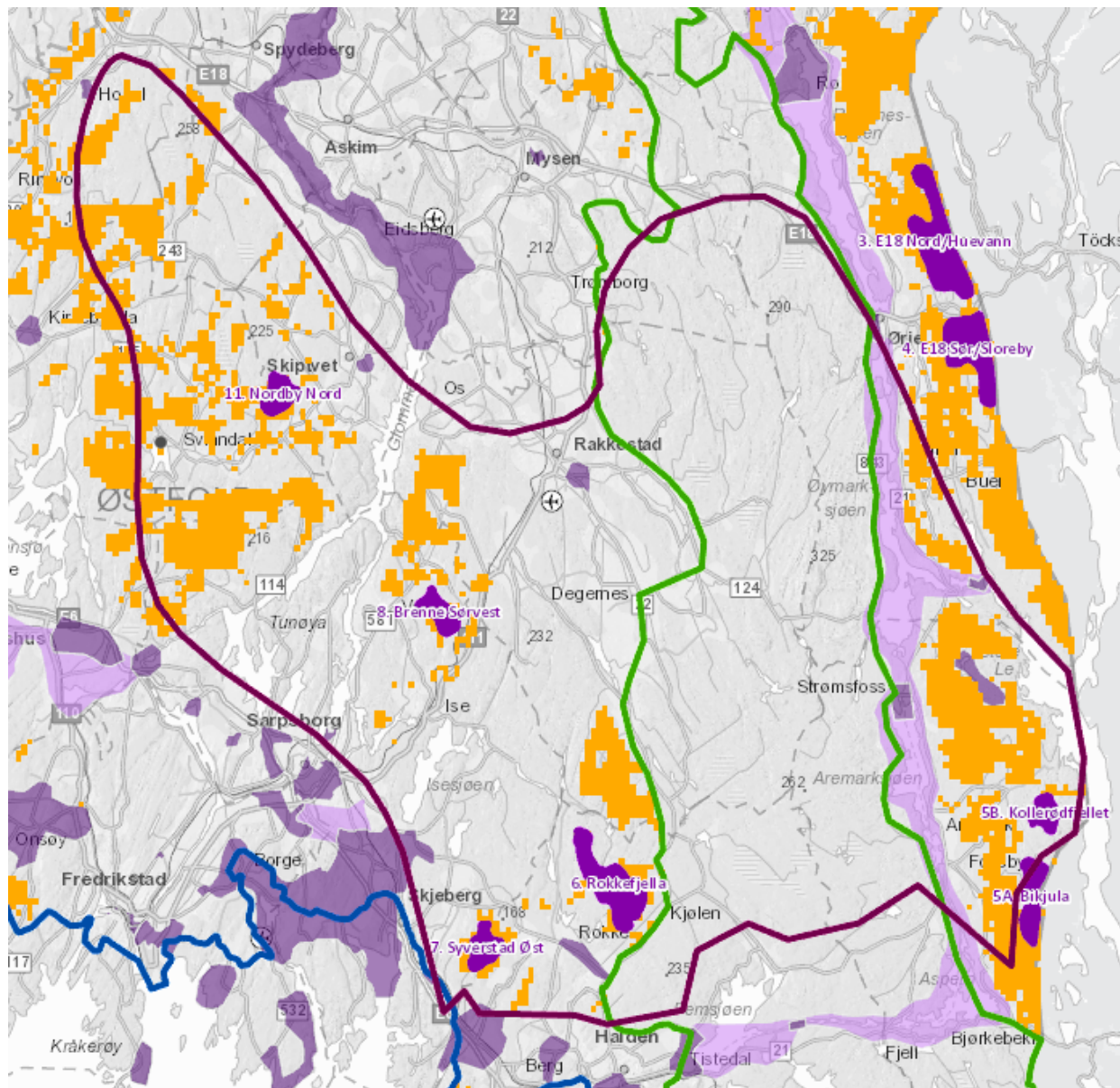
Furukollen

Mye brukt turområde, med dagsturhytte og utsiktstårn i Skiptvet.

Askerødtjern

Skogsområder rundt og i "trianglet" Hobøl varde - Spydeberg varde - Askerødhytta. Viktig turterreng for Hobøl, Spydeberg og Våler.

Temakart kulturmiljø, regional vindkraftplan og NVE sin avgrensning av område 3

Tegnforklaring

Analyseområde_NVE

Vindkraftplan Østfold

Mulig egnede områder

Grense for Fjella-landskapet

Grense for Kystlandskapet

Konflikter

Områder med store/middels konflikter

Ikke egnede områder

Fylkesplan Temakart

Kulturmiljøer

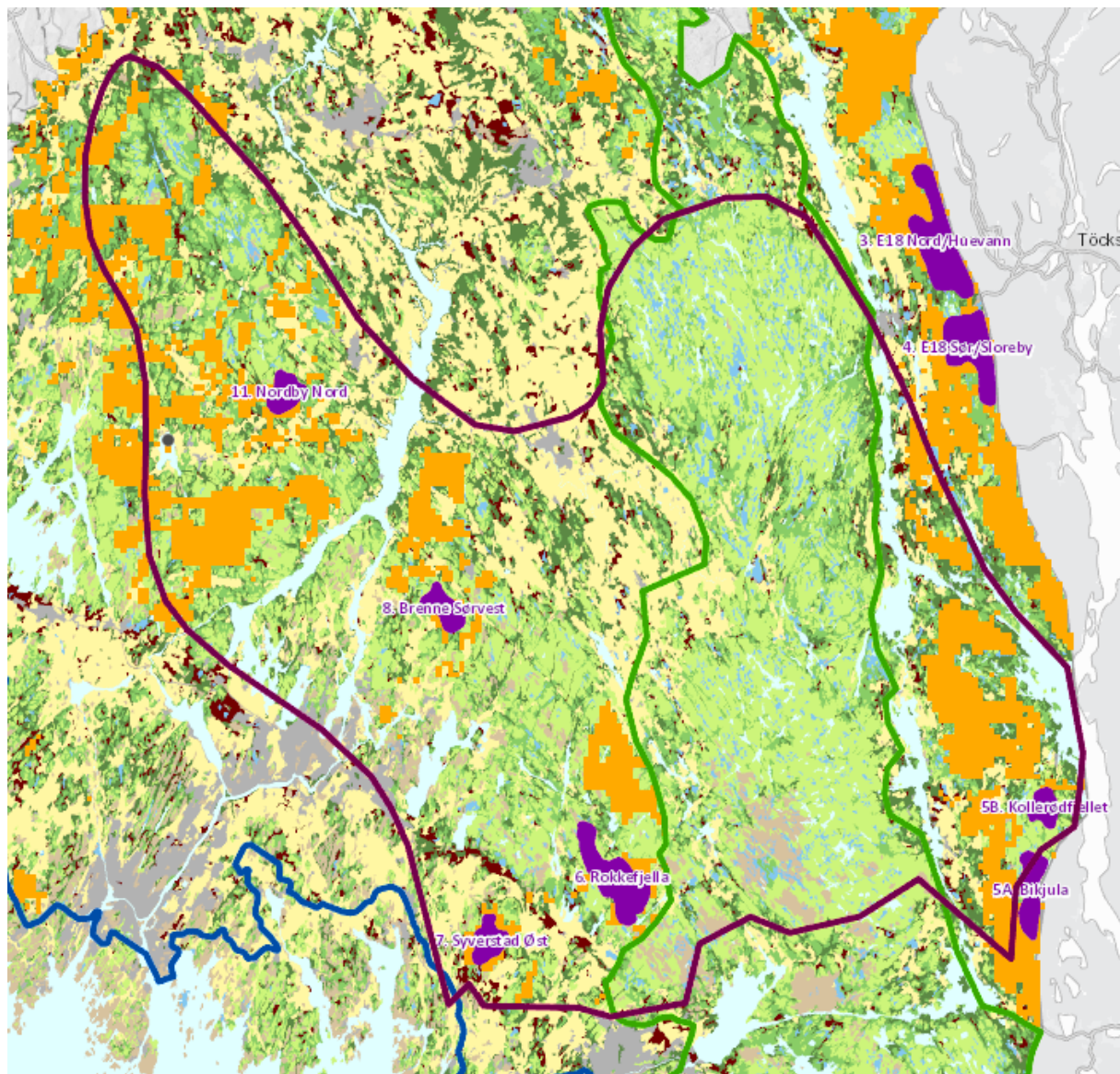
Kulturmiljø

Landskapsområde som binder kulturmiljøet sammen

Se egen beskrivelse av disse verdiene.

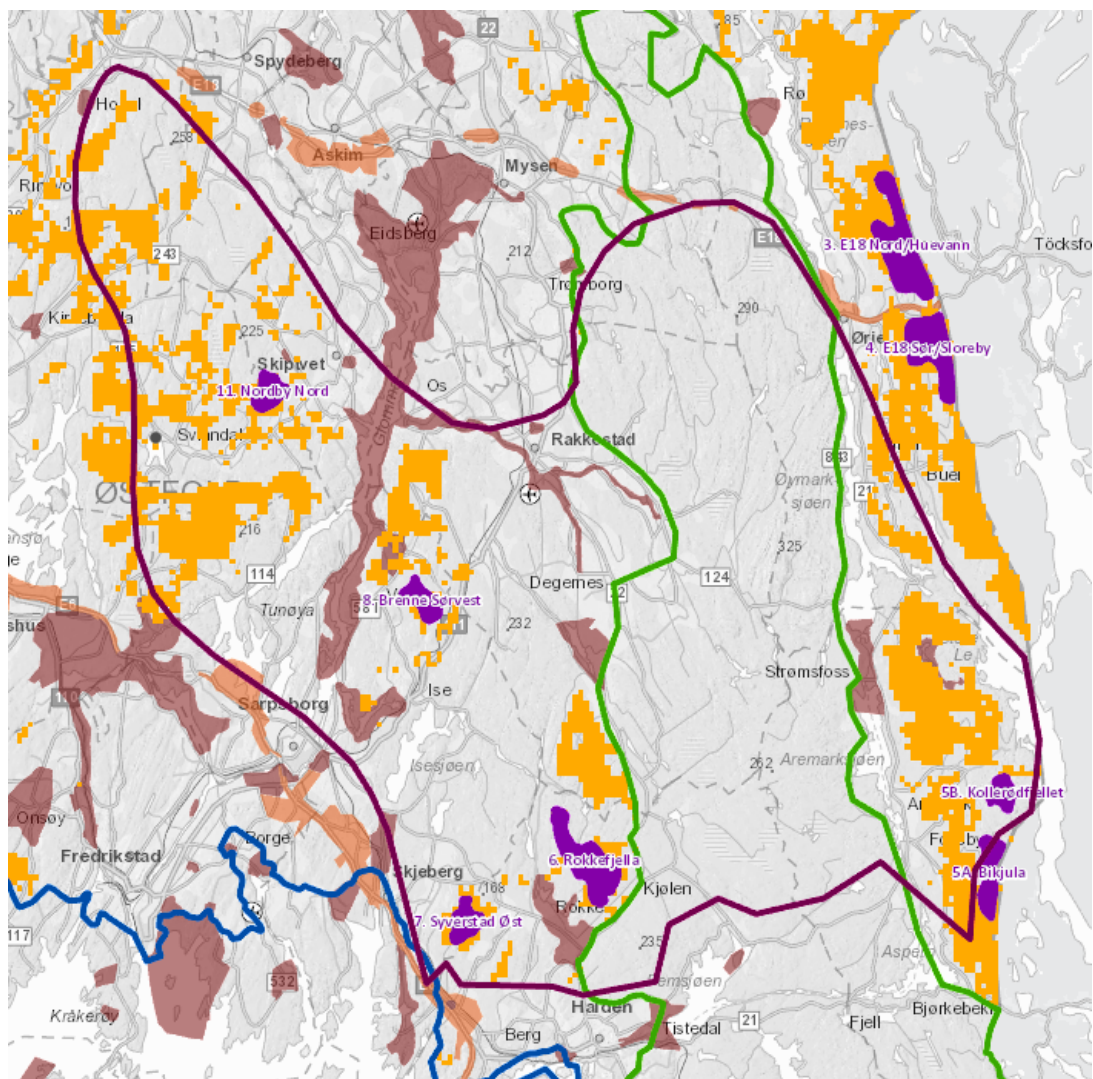
Temakart jordressurs sammen med regional vindkraftplan og NVE sin avgrensning av område 3

Tegnforklaring		Fylkesplan Temakart	
Vindkraft NVE		Jordressurser	
Analyseområde_NVE		Dyrkbar jord	 Dyrkbar jord
Vindkraftplan Østfold		Jordressurser	
Mulig egnede områder		Dyrka mark	 Dyrka mark
Grense for Fjella-landskapet		Myr	 Myr
Grense for Kystlandskapet		Skog med høy og særs høy bonitet	 Skog med høy og særs høy bonitet
Konflikter		Skog med middels bonitet	 Skog med middels bonitet
 Områder med store/middels konflikter		Skog med lav bonitet	 Skog med lav bonitet
 Ikke egnede områder		Snaumark/Uproduktiv skog	 Snaumark/Uproduktiv skog
		Vannflate	 Vannflate
		Bebyggelse	 Bebyggelse

Dyrket mark bør ikke nedbygges og må ekskluderes for utbygging.

Temakart kulturlandskap sammen med regional vindkraftplan og NVE sin avgrensning av område 3

Tegnforklaring**Vindkraft NVE**

Analyseområde_NVE

Vindkraftplan Østfold

Mulig egnede områder

Grense for Fjella-landskapet

Grense for Kystlandskapet

Konflikter

Områder med store/middels konflikter

Ikke egnede områder

Fylkesplan Temakart

Kulturlandskap

Verdifulle kulturlandskap

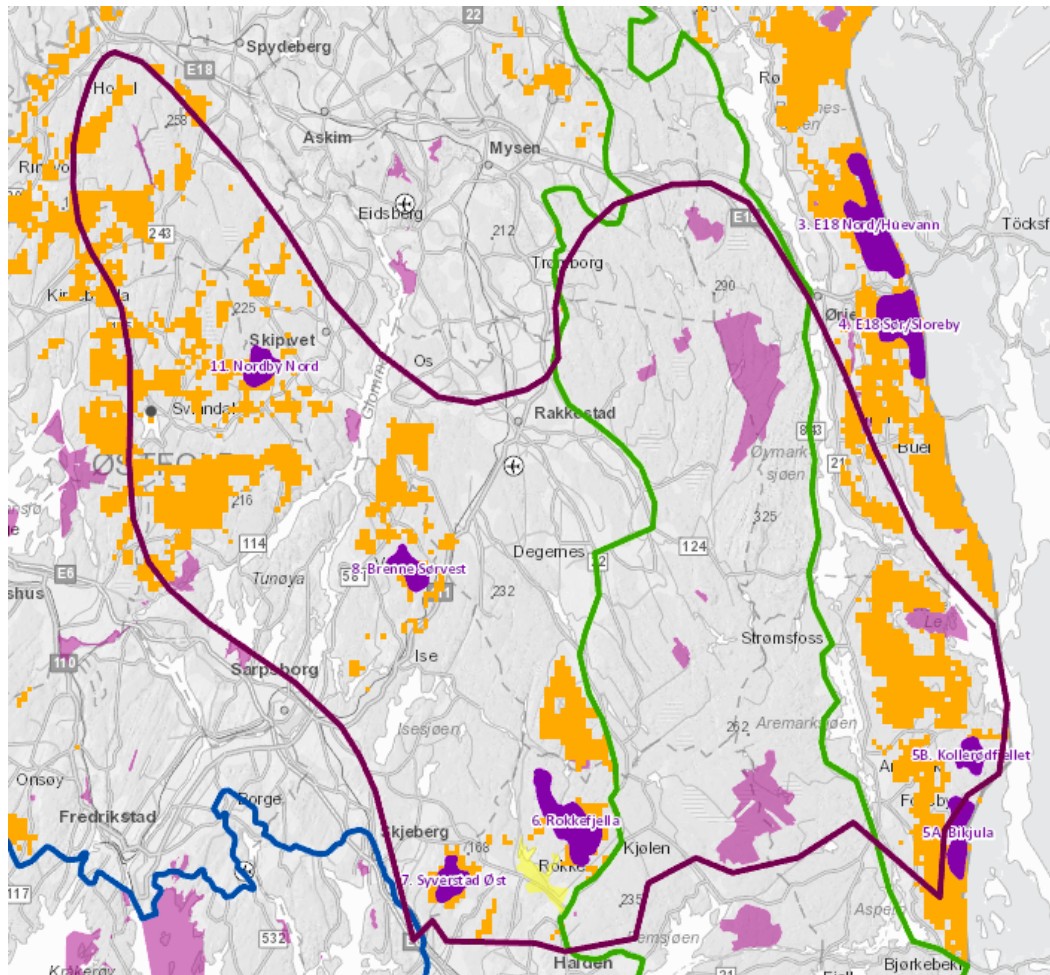

Viktige motorveilandskap

Se egen beskrivelse av disse verdiene.

Temakart naturvernområder sammen med regional vindkraftplan og NVE sin avgrensing av område 3

Landskapsvernområder og andre typer verneområder må ekskluderes. Ved utbygging ellers må virkning og fjernvirkning ift. til disse verdiene vurderes.

Konklusjon av kartanalysen:

- allerede «prøvede» områder må ekskluderes; Kjølen i Aremark, Elgåsen i Marker.
- Fjellaområdene gjennom Østfold må ekskluderes
- områder tatt ut av Regional vindkraftplan (Sæbyvannet sør) må ekskluderes (eller utgå av analyseområdet)

Med hilsen

Dokumentet er elektronisk godkjent og signert av

Anne Skau
fylkesrådmann

Espen Nedland Hansen
rådgiver